

TEGEVUSARUANNE 2017. AASTA KOHTA

Riigikohtu ülesanded

Riigikohus on Eesti Vabariigi kõrgeim kohus, mille pädevus ja ülesanded on sätestatud põhiseaduses, kohtute seaduses ja kohtumenetluse seadustes. Põhiseaduse järgi on Riigikohus kassatsioonikohus ja põhiseaduslikkuse järelevalve kohus. Riigikohtu kui Eesti kõrgema kohtu ülesanne on aidata kohtulahendite läbivaatamisega kaasa seaduste ühetaolisele kohaldamisele ja ühtse kohtupraktika kujundamisele. Samuti on Riigikohtu rolliks kaasa aidata õigusemõistmise korrakohase toimimise tagamisele kogu kohtusüsteemis, seda eelkõige kohtunike omavalitsuskogude tööd korraldades ja tagades.

2017 menetlusstatistika

2017. aastal esitati Riigikohtule süüteo-, tsiviil- ja haldusasjades kokku 3 167 menetlusloa andmise taotlust (2016. aastal 3 428 taotlust), kokku oli menetluses koos jäägiga 3 718 taotlust (2016. aastal 4 056 taotlust) ning neist vaadati läbi 3 260 taotlust (2016. aastal 3 497 taotlust). Läbi vaatamata jäänud taotlused jäid jääki. Läbivaadatud taotlustest otsustati menetluse võtmine kokku 2 728 taotluse osas (2016. aastal 2 839), millest võeti menetlusse 367 taotlust, s.o 13% (2016. aastal 432 ehk 15%). Ülejäänud avaldused ja taotlused kas tagastati, taotlused loobuti, jäeti käiguta või tehti muu lahend (nt riigi õigusabi taotluserahuldamine-rahuldamata jätmise).

2017. aastal esitati süüteoasjades 1 086 taotlust ning kokku oli menetluses 1 243 taotlust, millest vaadati läbi 1 114 taotlust. Menetlusse võtmine otsustati 814 taotluse osas, millest võeti menetlusse 91 taotlust, s.o 11%. Kriminaalkolleegiumis vaadati 2017. aastal läbi menetlusse võetud asjadest 93 süüteoasja, neist 72 kuriteoasja ja 21 väärteoasja.

2017. aastal esitati tsiviilasjades 1 108 taotlust ning kokku oli menetluses 1 355 taotlust, millest vaadati läbi 1 162 taotlust. Menetlusse võtmine otsustati 993 taotluse osas, millest võeti menetlusse 196 taotlust, s.o 20%. Tagastati, jäeti käiguta või tehti muu lahend 132 taotluse puhul; taotlusest loobuti 9 korral. Tsiviilkolleegiumis vaadati menetlusse võetud asjadest läbi 194 asja.

2017. aastal esitati haldusasjades 973 taotlust ning kokku oli menetluses 1 120 taotlust, millest vaadati läbi 984 taotlust. Menetlusse võtmine otsustati 921 taotluse osas, millest võeti menetlusse 80 taotlust, s.o 9%. Tagastati, jäeti käiguta või tehti muu lahend 53 taotluse suhtes, taotlusest loobuti 1 korral. Halduskolleegiumis vaadati menetlusse võetud asjadest läbi 85 asja.

Põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumis vaadati 2017. aastal läbi 39 põhiseaduslikkuse asja (2016. aastal 10 asja), koos teistest kolleegiumitest seoses PSJV-küsimusega üldkogule suunatud nelja asjaga (kaks halduskolleegiumist, üks kriminaalkolleegiumist, üks tsiviilkolleegiumist) lahendati kokku 43 asja.

Kohtu tegevust iseloomustavaks näitajaks on jõudlus, mis on aasta jooksul läbivaadatud taotluste suhe samal perioodil sisse tulnud taotluste arvu. Riigikohtu jõudlus menetlustaotluste läbivaatamisel 2017. aastal 103% (3260:3167), 2016. aastal oli jõudlus 102% (3497:3428).

Uus koduleht ja üleminek ühtsele kohtute infosüsteemile KIS2

2017. aasta juulis võeti kasutusele uus Riigikohtu koduleht seoses täieliku üleminekuga kohtute infosüsteemile KIS2. Sellest tulenevalt lõppes Riigikohtu infosüsteemi paralleelne kasutamine ja alates 1. juulist 2017 tehtavates lahendites kadus unikaalne Riigikohtu kohtuasja number.

Alates 1. juulist kannavad kõik Riigikohtu lahendid maa- ja ringkonnakohtu lahendiga sama numbrit. Ühtne nummerdus võimaldab menetluse kulgu ja sellega seotud statistikat paremini jälgida. Seni Riigikohtu asja numbriga avalikustatud lahendid on endiselt selle numbri järgi leitavad.

Riigikohtu lahendid avaldatakse Riigikohtu veebilehel koos märksõnade ja annotatsioonidega, veebilehel toimib lahendite tekstipõhine otsing ning koos märksõnastiku ning annotatsioonidega on tagatud ülevaade Riigikohtu seisukohtadest ning nende lihtne leitavus. 2017. aastal jätkati kohtupraktika ülevaadete analüüsi ning Riigikohtu aktuaalse praktika ülevaadete koostamist ja nende veebilehel kättesaadavaks tegemist.

Kohtunike täiskogu

10. veebruaril 2017 toimus Tartus Riigikohtu korraldamisel järjekordne Eesti kohtunike aastakoosolek, mille keskseks teemaks oli kohtumenetlus, selle hetkeseis ja areng. Tegemist oli järjekorralt kuuteistkümnenda korralise täiskoguga. Kohtunike täiskogu on suurim kohtunike esindusorgan, kuhu kuuluvad kõik Eesti kohtunikud. Täiskogu koguneb igal aastal veebruari teisel reedel. Täiskogul arutatakse õigusemõistmise probleemide ning kohtute ja kohtunikutööga seotud küsimuste üle, valitakse kohtunike omavalitsuskogude liikmed ning esindajad teiste õiguskutsete eksami-, kutsesobivus- ja distsiplinaarkomisjonidesse.

Kohtunike ja kohtuteenistujate koolitus

Kohtunike koolituse eest vastutav kohtunike koolitusnõukogu kiitis heaks 2016. aasta koolitusprogrammi täitmise aruande ning kinnitas 2017. aasta koolitusprogrammi. 2017. aastal toimus kokku 64 koolitust, mille kestus oli 70 koolituspäeva. Koolitustel osales 515 kohtunikku ja kohtuametnikku.

1. augustil 2016. aastal jõustunud kohtute seaduse muudatuste kohaselt peavad kohtunike koolitusprogrammis sisalduma iga-aastased kindla sisuga koolitused, et võimaldada alustaval kohtunikul arendada oma ametioskusi. 2017. aasta oli esimene aasta, mil seda programmi rakendati terve aasta vältel.

2017. aastal osalesid neli Eesti kohtunikku vahetusprogrammides Hollandis, Hispaanias ja Itaalias. Ühtlasi osaleb üks kohtunik EJTNi (*European Judicial Training Network*) pikaajalises vahetusprogrammis Euroopa Kohtus. Alates 2010. aastast osaleb Riigikohus ka EJTNi programmis, mille raames saavad kohtunikud osaleda õppevisiitidel EIK-s, Euroopa Kohtus, Brüsselis EL erinevates institutsioonides või Eurojustis. 2017. aastal osalesid neli kohtunikku EIK õppevisiidil ning viis kohtunikku Euroopa Kohtu õppevisiidil. Lisaks sellele võttis üks kohtunikest osa EJTNi õppevisiidist, mis toimus Euroopa Liidu Põhiõiguste Agentuuris ning ÜRO narkootikumide ja kuritegevuse büroos Viinis.

2017. aastal jõudis lõpule osalemine rahvusvahelises õigusalas koolitusprojekti „*ACTIONES – Active Charter Training through Interaction of National Experiences*“. Projekti raames toimusid mitmed rahvusvahelised koolitused, milles osalesid nii projekti seitsme partnerriigi esindajad kui ka Euroopa Liidu liikmesriikide ja Euroopa kohtute esindajad. Rahvusvaheliste koolituste eesmärk on parandada Euroopa Liidu põhiõiguste harta tõhusamaks rakendamiseks teadmisi harta reguleerimis- ja kohaldamisalast ning edendada õiguslast dialoogi. Viie rahvusvahelise koolituse teemad olid järgmised: tarbijakaitse; rände- ja varjupaigaküsimused; mittediskrimineerimine; kriminaalõigus; tõhus kohtulik kaitse.

2017. aastal korraldas Riigikohus esmakordselt Justiitsministeeriumiga sõlmitud lepingu alusel kohtuteenistujate õiguskoolitusi. Peamised sihtgrupid olid eelkõige istungisekretärid, referendid ja kohtunikuabid. Koolitused toimusid kriminaal- ja väärtemenetlustest, asjaõigusest, ühinguõigusest, tsiviilkohtumenetlustest ja halduskohtumenetlustest, kokku kaheksal koolituspäeval.

Kohtute aastaraamat ja kaasuskonkurss

2017. aastal ilmus järjekordne kohtute aastaraamat, mis keskendus põhiseaduslikkuse järelevalvele. Lisaks sisaldas trükis ülevaadet mitmest olulisest Riigikohtu 2016. aasta lahendist, tööst rahvusvahelistes organites ja kohtunike ühingus ning kohtute menetlusstatistikast. Kohtute aastaraamat ilmub eesti- ja ingliskeelsena ning on suunatud eeskätt kohtunikonnale ja õigusvaldkonna spetsialistidele. Aastaraamat on kättesaadav Riigikohtu veebilehel.

Korraldati kaheteistkümnendat korda traditsiooniline õpilaste kaasuskonkurss, millele oodati 9.–12. klassi õpilaste võistlusteid. Kaasuskonkursile laekus 80 tööd, neist üheksa loovtööde kategoorias. Kaasused, nende parimad lahendused ja loovtööd on koondatud konkursi kogumikku, mis on kättesaadav Riigikohtu veebilehel.

EL liikmesriikide kõrgemate kohtute esimeeste kohtumine Tallinnas

Oktoobris 2017 toimus Tallinnas Riigikohtu korraldamisel Euroopa Liidu liikmesriikide kõrgemate kohtute esimeeste kohtumine, mille keskseks teemaks on võimude lahususe tagamine. Euroopa kõrgemate kohtute esimehed kogunesid Eestis esmakordselt, kohtumist juhtis Riigikohtu esimees Priit Pikamäe, kes valiti mullu oktoobris Euroopa liidu kõrgemate kohtute presidentide ühenduse esimeheks. Tallinnas toimival kohtumisel arutati, millised tingimused peavad olema täidetud kohtuvõimu kui eraldiseisva võimuharu sõltumatuse ja finantsautonoomia tagamiseks. Kohtumisel osalesid Austria, Belgia, Hollandi, Horvaatia, Soome, Luksemburgi, Norra, Poola, Sloveenia, Rootsi, Saksamaa, Prantsusmaa, Suurbritannia, Läti, Itaalia, Hispaania, Portugali, Tšehhi, Iirimaa, Slovakkia, Albaania, Montenegro ja Eesti kõrgemate kohtute esimehed.

Riigikohtu personal

2017. aastal oli Riigikohtu struktuuris 110 ametikohta, sh 19 riigikohtuniku kohta. 2017. aasta jooksul lahkus Riigikohtu teenistusest 9 ning tööle asus 11 teenistujat. Aasta jooksul stažeeris Riigikohtus 4 esimese astme kohtunikku ja 4 kohtujuristi, Riigikohtust käis teistes kohtutes stažeerimas 5 nõunikku.

Üks halduskolleegiumi liige stažeeris Ungari kõrgemas kohtus, üks kriminaalkolleegiumi liige Läti Ülemkohtus ja üks kriminaalkolleegiumi nõunik Šotimaa kõrgemas kohtus.

Riigikohtu hoonete renoveerimine

Vabariigi Valitsus otsustas 2016. aastal Riigikohtu hoonete renoveerimise ja ühendamise projekteerimistöödeks näha ette kokku 326 500 eurot. 2016 viidi läbi riigihange projekteerija leidmiseks, hanke võitis RTG Projektbüroo AS pakkumus maksumusega 275 748 eurot. 2017. aastal tegeleti aktiivselt projekteerimistöödega, mille lõpetamine jääb 2018. aasta kevadesse. 2018. aastal on planeeritud välja kuulutada ehitushange ning ehitamise alustamisel kolida Riigikohus asenduspinnale.

Muudatused juhendites ja kordades

Riigikohtu üldkogu kiitis 14.11.2017 istungil heaks kodukorra muudatused. Muudetud kodukorra alusel liideti 2018. aastal senine õigusteabe osakond ja koolitusosakond üheks osakonnaks uue nimetusega õigusteabe- ja koolitusosakond. Ühendosakonna loomine loob eeldused paremaks analüüsi- ja koolitustegevuse koordineerimiseks, paindlikuma ülesannete jaotuse ning suurema operatiivsuse õigusteabeliste ülesannete täitmisel.

Kehtivatest kordadest muudeti 2017. aastal riigivara valitsemise korda, teenistus- ja töölähetuste korda, teenistujate arengu- ja hindamisvestluste pidamise korda. Uuendati riigihangete läbiviimise korda ja raamatupidamise sise-eeskirja.

Alates 1. augustist võeti kasutusele Riigitöötaja Iseteenindusportaali (RTIP) koolituste ja lähetuste moodulid. Portaali puhkuste moodulit kasutatakse alates 2015. aastast. Alates novembrist on võimalik end portaalis registreerida ka Riigikohtu koolitusosakonna korraldatavatele kohtunike ja kohtuteenistujate 2018. aasta koolitustele.